

ZN WSH Zarządzanie 2016 (2), s. 435-446

Oryginalny artykuł naukowy
Original Article

Data wpływu/Received: 29.11.2016

Data recenzji/ Accepted: 12.01.2016/20.01.2016

Data publikacji/Published: 2.06.2016

Źródła finansowania publikacji: środki własne Autora

DOI: 10.5604/18998658.1210152

Authors' Contribution:

- (A) Study Design (projekt badania)
- (B) Data Collection (zbieranie danych)
- (C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)
- (D) Data Interpretation (interpretacja danych)
- (E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)
- (F) Literature Search (badania literaturowe)

mgr inż. Adam Sulich^F
Politechnika Wrocławska

**WYBRANE PROBLEMY STUDENTÓW I ABSOLWENTÓW
UCZELNI WYŻSZYCH DOLNEGO ŚLĄSKA
NA REGIONALNYM RYNKU PRACY PO ŚWIATOWYM
KRYZYSIE GOSPODARCZYM Z LAT 2007-2009**

**THE SELECTED PROBLEMS OF STUDENTS
AND GRADUATES OF THE HIGHER EDUCATION
IN LOWER SILESIA AT THE LOCAL LABOR MARKET
AFTER THE WORLD ECONOMIC CRISIS 2007-2009**

Streszczenie: Światowy kryzys gospodarczy pokazał, że inwestycja w wykształcenie jest również obciążona ryzykiem, a ukończenie uczelni wyższej nie gwarantuje zatrudnienia ani satysfakcji z podjętej pracy. Z analizy danych statystycznych i literaturowych dotyczących województwa dolnośląskiego (rynków pracy, poziomu bezrobocia) wynika, że jest to województwo charakteryzujące się dynamicz-

nym rozwojem. Podjęta próba określenia cech rynku pracy w województwie dolnośląskim wskazuje, że jest on wielosegmentowy i zróżnicowany geograficznie i rozwojowo. Wskazano najważniejsze wyzwania stojące przed studentami i absolwentami uczelni wyższych Dolnego Śląska¹ na pokryzysowym rynku pracy, spośród których największym jest znalezienie pracy zgodnej z uzyskanym wykształceniem. Zaprezentowano również wyniki badań własnych zatrudnienia wśród studentów i absolwentów zamieszkujących aktualnie województwo dolnośląskie. Badani za swoje największe wyzwanie uznają nieznajomość rynku pracy i konkurencję wśród młodych ludzi². Problemami, z jakimi mierzą się ankietowani, są: brak świadomości potrzeby ciągłego doskonalenia zdobytych kwalifikacji oraz ich poszerzania. Studenci i absolwenci uczelni wyższych w większości pracują na stanowiskach niezwiązanych z ukończonym kierunkiem studiów, co świadczy o częstej potrzebie zmiany kwalifikacji. Zrozumienie wymagań lokalnego rynku pracy może zdecydować o ewentualnym sukcesie młodych osób z wyższym wykształceniem, które często nie potrafią właściwie ocenić posiadanych kwalifikacji.

Słowa kluczowe: bezrobocie ludzi młodych, niedopasowanie, rynek pracy

Abstract: The global economic crisis has shown that investment in education is also fraught with risk and graduating from university does not guarantee employment or satisfaction with the undertaken work. The analysis of statistical data and literature on the region of Lower Silesia (the labor market, unemployment) shows that the region is characterized by a dynamic development. The attempt to define the characteristics of the labor market in the Lower Silesia indicate that it is segmented, different by geographical and development factors. In this paper indicated the key challenges which students and graduates of universities in Lower Silesia are facing on the post-crisis of labor market. The biggest challenge for unemployed young people to find work which fits to their qualifications. In this article presented also surveys results, which showed that weak point of seeking work people is low knowledge about labor market, and concurrency between candidates. As the baked in research young people often work on positions far below their qualifications, or positions not connected with the attended field of studies. This can be a reason to change qualifications to be more accurate in current workplace, or change the job. Understanding the requirements of the local labor market can decide the success of people with higher education who are often unable to properly assess their qualifications.

Keywords: youth unemployment, mismatch, labor market

Wstęp

Kryzys z lat 2007-2009 był silniejszy i rozleglejszy pod względem geograficznym niż jakiegokolwiek wcześniejsze załamanie koniunktury po II wojnie światowej. Spowolnienie gospodarcze, które w tym przypadku dotyczyło większości krajów na świecie w związku z handlem między tymi państwami oraz innymi powiązaniem międzynarodowymi, należy uznać za kryzys światowy³. Najlepiej zbadanym i najczęściej analizowanym w litera-

¹ Przyjęto za synonim województwa dolnośląskiego nazwę krainy geograficznej *Dolny Śląsk*, mając jednak na uwadze nie rozległość regionu, a jedynie tę część, która rzeczywiście wpisana jest w granice województwa.

² Przyjęto następującą definicję: młodzi ludzie – osoby w wieku 19-30 lat. Definicję przyjęto na skutek rozbieżności definicji podawanej przez GUS, Eurostat i OECD, biorąc pod uwagę nominalny i najpowszechniejszy wiek rozpoczęcia studiów wyższych w Polsce (19 lat) oraz zwyczajowy czas trwania studiów magisterskich (5-6 lat) i doktoranckich (4 lata).

³ M. Fic, D. Fic, *Skutki kryzysu finansowego lat 2008–2009 dla gospodarki europejskiej*, „Przegląd Zachodniopomorski”, rocznik XXIX (LVIII), rok 2014, zeszyt 3, vol. 2, s. 184.

turze kryzysem jest kryzys finansowy⁴, często jednak marginalizowane są w podobnych analizach kwestie przeniesienia problemów ekonomicznych na sferę społeczną (wzrost bezrobocia, ubóstwa). Zjawiska o charakterze globalnym skutkują lokalnymi zmianami, które mogą mieć charakter trwały. W tym artykule zjawisko kryzysu rozpatrywane będzie jako czynnik sprawczy zmian na rynku pracy w województwie dolnośląskim.

Dolnośląski rynek pracy charakteryzuje niejednorodny rozkład geograficzny stopy bezrobocia, która jest różna w poszczególnych jego podregionach. Największym bezrobociem w sierpniu 2014 r. charakteryzował się podregion wałbrzyski (17,4%), natomiast najmniejszym podregion wrocławski (10,7%) oraz miasto Wrocław (4,7%)⁵. GUS uznaje miasto Wrocław za osobny podregion wyodrębniony z podregionu wrocławskiego. Roczna stopa bezrobocia we Wrocławiu w 2014 roku wynosiła 4,9% i była najniższa w całym województwie, co wskazuje na wiodącą rolę miasta w regionie⁶.

Lokalny rynek pracy poza wskazanym podziałem geograficznym bezrobocia można również opisać za pomocą współczesnych teorii zakładających istnienie dwóch jakościowo odmiennych segmentów rynku pracy, tzw. dualizację rynku pracy⁷. Zakłada się istnienie segmentu uprzywilejowanego, który tworzą pracownicy wysoko wykwalifikowani, specjaliści posiadający cenne z punktu widzenia przedsiębiorstwa kompetencje, oraz segmentu podrzędnego, tworzonego przez pracowników o niższych kwalifikacjach. Wskazane segmenty różnią się oferowanymi warunkami pracy (płacowymi i pozapłacowymi). Zakłada się, że w pewnym stopniu wskazana segmentacja pokrywa się rozkładem geograficznym zatrudnienia. Wrocław jako ośrodek akademicki kształci kadry należące do wyższego segmentu rynku pracy. Miasto w 2012 r. miało też największy potencjał spośród wszystkich podregionów województwa dolnośląskiego⁸. Wykazane zależności wskazują na jeszcze jeden sposób opisu rynku pracy Dolnego Śląska – modelu dużych miast (będącymi ośrodkami rozwoju) i marginalizowanej prowincji.

Dolnośląski rynek pracy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem nie tylko pod względem rozmieszczenia miejsc pracy, ale również sektorów działalności gospodarczej. W dużych miastach województwa (Legnicy, Jeleniej Górze i Wrocławiu) dominuje działalność usługowa nad rolnictwem i przemysłem lub budownictwem, które mają znacznie większy udział w powiatach Dolnego Śląska⁹. Dostrzegalnym problemem demograficznym w województwie jest starzenie się społeczeństwa, które pociąga za sobą spadek podaży pracowników¹⁰. Według

⁴ M. Fic, D. Fic, *Skutki kryzysu finansowego...*, s. 177.

⁵ GUS, *Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów – stan na koniec sierpnia 2014 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-stopa-bezrobocia/bezrobotni-oraz-stopa-bezrobocia-wg-wojewodztw-podregionow-i-powiatow-stan-na-koniec-sierpnia-2014-r-,2,23.html> [dostęp: 21.10.2014].

⁶ GUS, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego w 2014 r.*, s. 32. Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego w 2014 r. [dostęp: 23.11.2014].

⁷ E. Kryńska, *Podziały rynku pracy. Koncepcje segmentacji*, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica 137, 1995, s. 16.

⁸ Centrum Monitoringu Społecznego i Kultury Obywatelskiej, *Analiza społeczno-ekonomiczna nowych miejsc pracy na terenie Wrocławia i Dolnego Śląska. Raport końcowy*, Wyd. Public Profits Sp. z o.o., Wrocław 2013, s. 51.

⁹ Urząd Statystyczny we Wrocławiu, *Statystyczne vademecum samorządowca* 2013, s. 4, <http://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca/> [dostęp: 23.10.2014].

¹⁰ M. Wojtkowiak-Jakacka, *Absolwenci na rynku pracy w świetle danych GUS. Województwo dolnośląskie na tle kraju i innych województw*, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/AS-SETS_US_Wroclaw_Absolwent_na_ryнку_pracy_prezentacja.pdf [dostęp: 23.10.2014].

prognoz GUS liczba ludności województwa dolnośląskiego będzie systematycznie maleć¹¹, w ciągu najbliższych 10 lat spadnie również liczba studentów i absolwentów szkół wyższych.

Poziom bezrobocia na Dolnym Śląsku uległ w ostatnich latach znacznemu zmniejszeniu, mimo to w regionie nadal widoczne są niekorzystne zjawiska: wysokie bezrobocie strukturalne w niektórych podregionach, rosnący dystans pomiędzy Wrocławiem a resztą województwa oraz utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych (13-30 lat)¹².

Opracowane prognozy dotyczące m.in. rozwoju dolnośląskiego rynku pracy przewidują wzrost popytu na pracę w sektorach strategicznych dla rozwoju województwa: produkcji wyrobów chemicznych, produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych, hotelarstwie, działalności uzdrowiskowej oraz informatyce¹³.

1. Absolwenci uczelni wyższych

Studenci i absolwenci uczelni wyższych Dolnego Śląska to młodzi dorośli ludzie w wieku 19-30 lat¹⁴. Osoby w wieku produkcyjnym, chcąc zapewnić sobie jak najlepszą pozycję na rynku pracy, dokonują inwestycji w siebie poprzez zwiększanie swoich zasobów wiedzy oraz kompetencji. Większość z młodych ludzi decyduje się na podjęcie studiów¹⁵. Badania pokazują, że według młodzieży (16-19 lat) wyższe wykształcenie ułatwia uzyskanie pracy dającej kontrolę nad swoimi zadaniami i pracą innych oraz pomaga w osiągnięciu satysfakcji finansowej¹⁶.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że od roku akademickiego 2008/2009 liczba studentów w województwie dolnośląskim maleje¹⁷. Badania statystyczne pokazują, że część studentów porzuca studia lub świadomie opuszcza system kształcenia (ang. *drop off tertiary education*), wybierając drogę zawodową – nie posiadają udokumentowanych kwalifikacji¹⁸. Decyzja o zaprzestaniu kształcenia wynika również z innych powodów (np. macierzyństwo) czy niedostatecznej adaptacji do nowego środowiska, które skutkują porzuceniem studiów już na pierwszym roku¹⁹. Maleje nie tylko liczba studentów i absolwentów uczelni wyższych. Głównym problemem dolnośląskiego rynku pracy

¹¹ D. Szaltys, *GUS, Prognoza ludności na lata 2014-2015*, Warszawa 2014, s. 111-114, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html> [dostęp: 24.10.2014].

¹² P. Dębek, P. Mikiiewicz, K. Szepiela, T. Wysoczański, *Propozycje do uzupełnienia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku o problematykę młodzieżową*, Wrocław 2010, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Mlody_Dolny_Slask/dokumenty/Propozycje_do_uzupelnienia_Strategii_Rozwoju_Wojewodztwa_Dolnoslaskiego_do_2020_roku_o_problematyke_mlodzielow-1.pdf [dostęp: 23.10.2014], s. 3, 12-14.

¹³ *Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku pracy*, http://www.innowacje.dolnyslask.pl/zalaczniki/250_report3.pdf [dostęp: 24.10.2014], s. 15-16.

¹⁴ P. Dębek, P. Mikiiewicz, K. Szepiela, T. Wysoczański, *Propozycje do uzupełnienia...*, s. 5.

¹⁵ M. Wojtkowiak-Jakacka, *Absolwenci na rynku pracy...*

¹⁶ P. Łyson, *GUS, Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków*, Wydawnictwa Statystyczne, Warszawa 2013, s. 41.

¹⁷ M. Wojtkowiak-Jakacka, *Absolwenci na rynku pracy...*

¹⁸ J. Ozga, L. Sukhandan, *Undergraduate non-completion: developing an explanatory model*, Higher Education, Quarterly, 1998/52 (3).

¹⁹ A. Nizińska, *Badanie studentów szkół wyższych w perspektywie międzynarodowej. Model Tinto a problematyka projektu RANLHE*, s. 4, http://www.dsw.edu.pl/fileadmin/www-ranlhe/files/krakow_2009.pdf [dostęp: 12.10.2014].

jest spadek liczby oferowanych kierunków kształcenia o charakterze inżyniersko-technicznym i informatycznym²⁰. Popyt na pracę absolwentów tych kierunków jest aktualnie na rynku pracy największy.

Najpoważniejszym problemem osób młodych (18-30 lat, w tym absolwentów uczelni wyższych) jest brak doświadczenia, zdobytego w formie praktyk i staży oraz długotrwałe bezrobocie. Osoby pozbawione doświadczenia zawodowego należą do grupy osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym²¹. Kolejnym problemem wskazywanym w literaturze jest tzw. luka kompetencyjna. Absolwenci szkół wyższych nie spełniają wymagań kwalifikacyjno-zawodowych, co powoduje ich niepasowanie do rynku pracy²².

Środowisko społeczno-ekonomiczne w pokryzysowej rzeczywistości wymusza na młodych ludziach wysoką aktywność przez uczestnictwo w stażach i praktykach, które na wielu uczelniach stały się obowiązkowe. Pracodawcy w województwie dolnośląskim poszukują wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników. Z powodu niedostatecznej podaży osób spełniających kryteria naboru przedsiębiorcy oferują szkolenia i kursy dla nowych pracowników. Oferowane doświadczenie zawodowe oraz kwalifikacje uzupełnione podczas pracy są wartościami cenionymi przez pracowników (według innych badań uważanych za świadczenia pozapłacowe)²³. Jednocześnie większość oferowanych praktyk i staży ma charakter bezpłatny, co zniechęca osoby młode wkraczające na rynek pracy. Wynagrodzenie podczas pierwszych miesięcy zatrudnienia (niezależnie od charakteru umowy) jest ważnym zagadnieniem obszaru tranzycji młodych ludzi na rynek pracy, ponieważ rzadko potrafią oni wycenić swoje kwalifikacje²⁴. Przejście na rynek pracy to ważny proces, w którym absolwent szkoły przechodzi z etapu edukacji do etapu zatrudnienia²⁵.

Sytuacja absolwentów szkół wyższych na rynku pracy jest pochodną wielu czynników ekonomicznych, demograficznych i edukacyjnych. Problemy wejścia absolwentów na rynek pracy wynikają również z braku przepływu informacji między instytucjami edukacyjnymi a pracodawcami. Jednym z kluczowych problemów jest brak sprawnego systemu monitoringu, dostarczającego uczestnikom rynku pracy istotnych z ich punktu widzenia informacji (brak przejrzystości rynku pracy).

2. Wyniki badań własnych

W trzecim kwartale 2014 roku przeprowadzono badania ankietowe wśród studentów i absolwentów uczelni wyższych województwa dolnośląskiego. Kwestionariusz ankiety składał się z metryczki i 12 pytań dotyczących problemów i wyzwań czekających na młodych ludzi na rynku pracy. W ankiecie znalazły się również pytania otwarte. Badanych zaproszono do

²⁰ *Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku...*, s. 2.

²¹ M. Kosiński, *Przykłady praktyk na rzecz aktywnej polityki rynku pracy w Niemczech*, [w:] A. Wiktorska-Świećka (red.), *Model partnerstwa publiczno-społecznego na rzecz rynku pracy. Dobre praktyki*, Wyd. Związek Pracodawców Dolnego Śląska, Wrocław 2013, s. 31.

²² *Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku...*, s. 1.

²³ A. Sulich, *Oczekiwania płacowe studentów i absolwentów Politechniki Wrocławskiej wobec pierwszego pracodawcy, „e-mentor”* 2015, nr 2(59), s. 24-27, <http://dx.doi.org/10.15219/em59.1166> [dostęp: 09.07.2015].

²⁴ Ibidem.

²⁵ D. Piróg, *Absolwenci szkół wyższych na rynku pracy w warunkach kryzysu* <http://p-e.up.krakow.pl/article/viewFile/1339/1140> [dostęp: 06.07.2015].

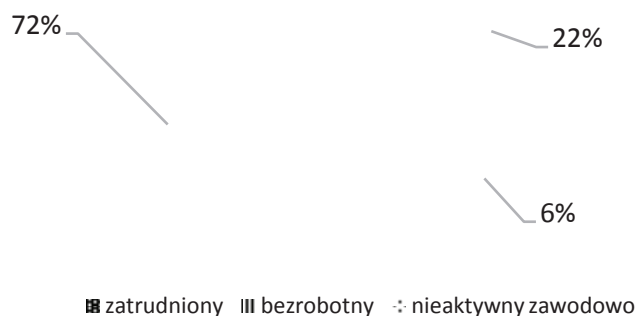
udziału w badaniu za pomocą portali społecznościowych oraz strony internetowej, ponieważ te media są najpowszechniej używanymi przez docelową grupę osób badanych²⁶.

W badaniu wzięło udział 347 osób w wieku 19-29 lat, przy czym 81% stanowili studenci uczelni wyższych Dolnego Śląska, natomiast 19% absolwenci. Najliczniej reprezentowaną uczelnią w badaniu (46%) była Politechnika Wrocławska, następnie Uniwersytet Wrocławski (21%) oraz Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu (13%). Najmniej reprezentowanymi uczelniami były: Dolnośląska Szkoła Wyższa (1%) i Wyższa Szkoła Humanistyczna we Wrocławiu (0,7%). Według statystyk największą uczelnią Dolnego Śląska pod względem liczby studentów jest Politechnika Wrocławska (34 428 studentów w 2014 roku²⁷), zajmująca 5 miejsce w kraju²⁸.

Ankietowanych zapytano o status zatrudnienia (rys. 1). Największa grupa badanych (72%) jest nieaktywnych zawodowo, natomiast 22% pracuje. Bezrobotni wśród badanych to 6%. Uzyskany wynik młodych osób bezrobotnych jest jednak niższy od wyników GUS, według którego bezrobocie w tej grupie wynosi 23,7% (średnia dla Polski z I kwartału 2014 roku)²⁹. Duża liczba osób nieaktywnych zawodowo koreluje z liczbą studentów, która wzięła udział w badaniu. Otrzymane wyniki znajdują odzwierciedlenie w podobnych badaniach z 2012 roku, w których również największą liczbę stanowili studenci nieaktywni zawodowo 76%³⁰.

Rysunek 1. Status zatrudnienia zadeklarowany przez studentów i absolwentów uczelni wyższych województwa dolnośląskiego

Figure 1. Declared status of employment by students and graduates of universities in Lower Silesia voivodeship

Źródło: badania własne.

²⁶ Według badań Potentialpark OTaC 2014 81% studentów w Europie chciałoby aplikować za pomocą e-mail, a nie przez skomplikowane strony lub systemy rekrutacyjne, <http://www.potentialpark.com/> [dostęp: 16.11.2014].

²⁷ Politechnika Wrocławska, Fakty i liczby, <http://www.portal.pwr.wroc.pl/fakty,241.dhtml> [dostęp: 01.11.2014].

²⁸ *Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku...*, s. 1.

²⁹ GUS, *Aktywność ekonomiczna ludności Polski, I kwartał 2014*, Warszawa 2014, s. 33, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/aktywnosc-ekonomiczna-popyt-na-prace/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-i-kwartal-2014-r-4,12.html> [dostęp: 01.11.2014].

³⁰ P. Antosz, K. Kasperek, M. Magierowski, *Rynek pracy w województwie dolnośląskim w świetle danych z badań Bilans Kapitału Ludzkiego 2012*, Kraków – Wrocław 2013, s. 4, http://bkl.parp.gov.pl/system/files/Downloads/20130716155834/Raport_dolnoslaskie_BKL.pdf [dostęp: 17.10.2014].

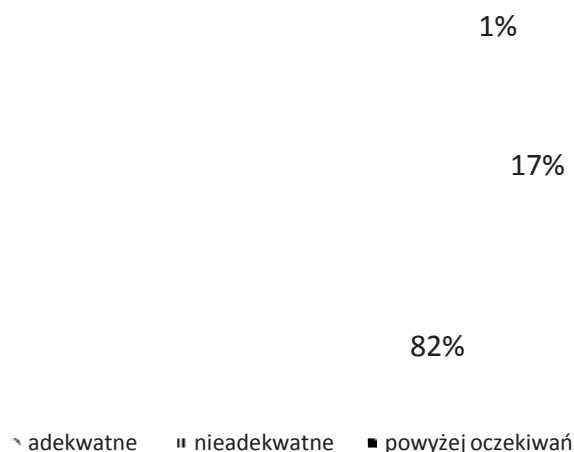
Badani pracujący uważają, że wykonują pracę poniżej swoich kwalifikacji 45%, jedynie 12% twierdzi przeciwnie. Pozostali badani nie byli w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Wykonywanie pracy poniżej posiadanych kwalifikacji według badanych to jeden z najważniejszych problemów, który wpływa na brak rozwoju kwalifikacji w miejscu pracy i brak możliwości rozwoju kariery.

Największa część absolwentów i studentów jest zatrudnionych w branży innej niż wskazywałby ich kierunek studiów 78%. Nieco połowa badanych (53%) uważa, że ponownie ukończyłoby ten sam kierunek studiów.

Badania Deloitte pokazują natomiast, że ankietowani w większości uważają pracę poza sektorem za problem, a nie jako okazję do nabycia nowych kwalifikacji³¹. Według tych badań 51% studentów i absolwentów zdecydowanie chce pracować w obszarze związanym ze studiami. Jednocześnie w raporcie nadmieniono, że ponad 30% pracodawców w Polsce ma problem ze znalezieniem odpowiednich kandydatów do pracy³².

Praca w obszarze niezgodnym z wykształceniem może wpływać na decyzję o wysokości akceptowanego przez młodych ludzi wynagrodzenia. Absolwenci w większości nie godzą się na brak wynagrodzenia, a tylko 6% z nich podjęłoby taką pracę. Natomiast 41% studentów jest skłonnych pracować w zamian za niewielkie wynagrodzenie lub bezpłatnie.

Rysunek 2. Postrzeganie uzyskiwanego wynagrodzenia za pracę przez badanych
Figure 2. Perception of received wages among participants of survey

Źródło: badania własne.

Zbadano poziom satysfakcji finansowej wśród badanych młodych pracowników. Najwięcej ankietowanych (82%) uważa, że uzyskuje wynagrodzenie nieadekwatne do zajmowanego stanowiska, odpowiedzialności i kompetencji (rys. 2). Jedynie 17% badanych jest

³¹ *Pierwsze kroki na rynku pracy. Międzynarodowe badanie studentów i absolwentów*, Deloitte, Warszawa 2013, s. 4.

³² *Ibidem*.

usatysfakcjonowanych finansowo, a 1% uzyskuje wynagrodzenie powyżej swoich oczekiwań (płacowych i pozapłacowych).

Dominującą formą zatrudnienia wśród badanych jest umowa o praktyki lub staż (59%) i umowa zlecenie (14%). Badanie ujawniło, że część badanych pracuje nielegalnie, bez umowy o pracę (8%), natomiast tylko 1% ankietowanych postanowiło rozpocząć własną działalność gospodarczą. Według badań z 2012 roku prowadzonych w województwie dolnośląskim osoby z wykształceniem wyższym, jako formę zatrudnienia najchętniej wybierają umowę o pracę (23% badanych)³³.

Problemy wskazywane przez ankietowanych w pytaniu otwartym ująć można w trzech obszarach składających się na proces tranzycji (rys. 3). Pierwszym obszarem problemów wymienionych przez ankietowanych jest **przedsiębiorczość**³⁴, czyli ciąg aktywnych działań prowadzących do odpowiednie przygotowania się do wejścia na rynek pracy oraz pozwalających odnieść sukces. Ankietowani wskazali również **warunki pracy** – „ogół czynników występujących w organizacji, które związane są z charakterem pracy i otoczeniem, w którym jest ona wykonywana”³⁵. Wymagania stawiane studentom i absolwentom przez system edukacji, pracodawców i otoczenie, a wreszcie aspiracje własne ankietowanych, tworzą obszar **oczekiwania**.

Rysunek 3. Obszary, w których najczęściej pojawiają się problemy wśród badanych.

Figure 3. Areas of most problems of survey participants

Przedsiębiorczość	Warunki pracy	Oczekiwanie
<ul style="list-style-type: none"> • Niska potrzeba lub jej brak podnoszenia kwalifikacji lub zmiany kwalifikacji • Brak pozaedukacyjnej aktywności i poszerzania kompetencji • Brak pasji i zainteresowań poza obszarem studiów • Brak zainteresowań obszarem studiów • Brak współpracy z instytucjami wspomagającymi zatrudnienie • Trudności w założeniu własnej działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie pracy poniżej kwalifikacji lub obciążonej odpowiedzialnością • Brak wynagrodzenia lub praca niewspółmierna do wynagrodzenia. • Brak umiejętności <i>multitaskingu</i>, pracy pod presją czasu lub pracy o charakterze zadaniowym oraz projektowym • Trudna droga awansu (protekcja lub doświadczenie) • Zbyt długie okresy praktyk, wolontariatu itd. • Duża rotacja pracowników 	<ul style="list-style-type: none"> • Postawa roszczeniowa kandydatów • Wysokie oczekiwania wobec pracodawcy oraz systemu edukacji • Niespełnienie oczekiwań otoczenia (osób najbliższych, znajomych) • Potrzeba samodzielności i niezależności oraz stabilności zatrudnienia • Brak wzajemnego zrozumienia między pracodawcami a pracownikami.

Źródło: badania własne.

³³ P. Antosz, K. Kasperek, M. Magierowski, *Rynek pracy w województwie...*, s. 18.

³⁴ R.L. Martin, S. Osberg, *Definicja przedsiębiorstwa społecznego*, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/316024> [dostęp: 06.07.2015].

³⁵ A. Szałkowski (red.), *Rozwój pracowników. Przesłanki, cele, instrumenty*, Poltext, Warszawa 2002, s. 121-138.

Według badań przeprowadzonych w 2012 roku³⁶ przyczyną problemów badanych jest masowość studiów wyższych przy jednocześnie rosnących oczekiwaniach pracodawców wobec jakości wykształcenia absolwentów uczelni. Młode osoby wkraczające na rynek pracy poszukują stabilnego zatrudnienia³⁷, dlatego częste zmiany zajmowanych stanowisk i miejsc pracy są według badanych sytuacjami trudnymi³⁸. Absolwenci uczelni mają zatem świadomość, że podejmowane studia wyższe są obarczone ryzykiem pracy poniżej otrzymanych w toku edukacji kwalifikacji. Oczekiwania finansowe i pozafinansowe wobec pracodawców rosną z roku na rok³⁹, przy jednoczesnym spadku poziomu kształcenia z powodu umasowienia studiów wyższych w Polsce⁴⁰.

Podsumowanie

Kryzys finansowy z lat 2007-2009 szybko przekształcił się w trwającą recesję gospodarczą. Wzrost bezrobocia szczególnie odczuły kraje europejskie o dużym udziale osób młodych – wkraczających na rynek pracy. Młodzi ludzie chętnie podejmują decyzję o inwestowaniu czasu i środków, by uzyskać wykształcenie, które w ich opinii zapewni im pracę. Niestety, studia nie chronią przed bezrobociem. W Polsce w 2013 roku bezrobocie wśród osób młodych z wyższym wykształceniem wynosiło 10,5%. Dane te należy odnieść do liczby osób emigrujących z kraju, spośród których 23% stanowią absolwenci uczelni wyższych.

Kryzys gospodarczy ujawnił nowe stosunki między pracodawcami a pracownikami. W sytuacji dużej podaży specjalistów legitymujących się wyższym wykształceniem i niskiego popytu na ich pracę, cenionymi na rynku pracy stali się wąsko wyspecjalizowani pracownicy o ugruntowanym doświadczeniu.

Rynek pracy w województwie dolnośląskim rozwija się nierównomiernie, z wiodącą rolą Wrocławia. Rynek pracy Dolnego Śląska charakteryzuje segmentacja, która wynika z poziomu wykształcenia pracowników. Zakłada się istnienie pośrednich segmentów lokalnego rynku pracy. Zatrudnienie jak i bezrobocie są zróżnicowane w zależności od podziału geograficznego. Największe bezrobocie panuje w podregionie wałbrzyskim, natomiast najmniejsze we Wrocławiu. Stolica województwa jako centrum nauki i biznesu kreuje podaż na pracowników o określonych kwalifikacjach i umiejętnościach, z których tylko część może znaleźć pracę w regionie. Popyt na pracowników w województwie tworzy natomiast struktura branżowa podmiotów gospodarczych działających na jego obszarze.

³⁶ Kompetencje i kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców wśród absolwentów szkół wyższych wchodzących na rynek pracy. Wyniki badania przeprowadzonego przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Amerykańską Izbę Handlu w Polsce oraz Ernst & Young, Warszawa 2012, s. 3.

³⁷ A. Sulich, *Oczekiwania płacowe studentów i absolwentów...*

³⁸ A. Błaszczak, *Rzeczpospolita. Młodzi chcą stabilnej pracy za 3,1 tys. zł brutto*, <http://www.ekonomia.rp.pl> [dostęp: 17.05.2014], <http://www.ekonomia.rp.pl/artukul/295866,1110609-Polscy-studenci-szukaja-w-pierwszej-pracy-stabilnosci--szacunku-i-3-1-tys--zl-pensji-.html>

³⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w latach 1950-2013*, http://old.stat.gov.pl/gus/5840_1630_PLK_HTML.htm [dostęp: 26.09.2014].

⁴⁰ Kompetencje i kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców wśród absolwentów szkół wyższych wchodzących na rynek pracy. Wyniki badania przeprowadzonego przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Amerykańską Izbę Handlu w Polsce oraz Ernst & Young, Warszawa 2012, s. 3.

Sytuacja studentów i absolwentów szkół wyższych województwa dolnośląskiego jest według przeprowadzonych badań złożona. Na charakterystykę wyzwań rynku pracy wobec badanych w kwestii przejścia na rynek pracy składają się trzy obszary: przedsiębiorczość, oczekiwania i warunki pracy. W każdym z obszarów zidentyfikowano problemy i możliwości, których genezą jest brak przepływu informacji między pracodawcami a pracownikami (przejrzystość rynku pracy).

Badania ujawniły, że większość pracujących ankietowanych nie pracuje w obszarze przebytych studiów, a tylko nieco połowa z nich podjęłaby te same studia ponownie. Ankietowani studenci i absolwenci nie są zadowoleni ani z zarobków, ani z pracy, które uważają za nieadekwatne w stosunku do posiadanych kwalifikacji. Największym wyzwaniem według badanych jest znalezienie pracy zgodnej z uzyskanym wykształceniem.

Światowy kryzys gospodarczy zaostriżył stare problemy rynku pracy województwa dolnośląskiego (nierównomierny rozwój sektorowy) oraz ujawnił nowe (luka kompetencyjna absolwentów szkół wyższych, porzucenie studiów). Również mentalność i usposobienie badanych pokazują, że bardzo wiele zależy od indywidualnego zaangażowania kandydatów w proces zdobywania zatrudnienia.

Bibliografia

- Antosz P., Kasperek K., Magierowski M., *Rynek pracy w województwie dolnośląskim w świetle danych z badań Bilans Kapitału Ludzkiego 2012*, Kraków – Wrocław 2013, http://bkl.parp.gov.pl/system/files/Downloads/20130716155834/Raport_dolnoslaskie_BKL.pdf [dostęp: 17.10.2014].
- Błaszczak A., *Rzeczpospolita*. Młodzi chcą stabilnej pracy za 3,1 tys. zł brutto, <http://www.ekonomia.rp.pl>, <http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/295866,1110609-Polscy-studenci-szukaja-w-pierwszej-pracy-stabilnosci--szacunku-i-3-1-tys--zl-pensji-.html>
- Dębek P., Mikiewicz P., Szepiela K., Wysoczański T., *Propozycje do uzupełnienia Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku o problematykę młodzieżową*, Wrocław 2010, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Mlody_Dolny_Slask/dokumenty/Propozycje_do_uzupelnienia_Strategii_Rozwoju_Wojewodztwa_Dolnoslaskiego_do_2020_roku_o_problematyke_mlodzielow-a-1.pdf [dostęp: 23.10.2014].
- Centrum Monitoringu Społecznego i Kultury Obywatelskiej, *Analiza społeczno-ekonomiczna nowych miejsc pracy na terenie Wrocławia i Dolnego Śląska. Raport Końcowy*, Wyd. Public Profits Sp. z o.o., Wrocław 2013.
- Fic M., Fic D., *Skutki kryzysu finansowego lat 2008–2009 dla gospodarki europejskiej*, „Przegląd Zachodniopomorski”, rocznik XXIX (LVIII), rok 2014, zeszyt 3, vol. 2.
- GUS, *Bezrobotni oraz stopa bezrobocia wg województw, podregionów i powiatów - stan na koniec sierpnia 2014 r.*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-stop-a-bezrobocia/bezrobotni-oraz-stop-a-bezrobocia-wg-wojewodztw-podregionow-i-powiatow-stan-na-koniec-sierpnia-2014-r-2,23.html> [dostęp: 21.10.2014].
- GUS, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego w 2014 r.*, s.32 Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dolnośląskiego w 2014 r. [dostęp: 23.11.2014].
- GUS, *Aktywność ekonomiczna ludności Polski*, I kwartał 2014, Warszawa 2014, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/aktywnosc-ekonomiczna-popyt-na-prace/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-i-kwartal-2014-r-4,12.html> [dostęp: 01.11.2014].

- GUS, *Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w latach 1950-2013*, http://old.stat.gov.pl/gus/5840_1630_PLK_HTML.htm.
- Kompetencje i kwalifikacje poszukiwane przez pracodawców wśród absolwentów szkół wyższych wchodzących na rynek pracy. Wyniki badania przeprowadzonego przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie, Amerykańską Izbę Handlu w Polsce oraz Ernst & Young, Warszawa 2012.
- Kosiński M., *Przykłady praktyk na rzecz aktywnej polityki rynku pracy w Niemczech*, [w:] A. Wiktorska-Święcka (red.), *Model partnerstwa publiczno-społecznego na rzecz rynku pracy. Dobre praktyki*, Wyd. Związek Pracodawców Dolnego Śląska, Wrocław 2013, s.31.
- Kryńska E., *Podziały rynku pracy. Koncepcje segmentacji*, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica 137, 1995.
- Łysoń P., GUS, *Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków*, Wydawnictwa Statystyczne, Warszawa 2013.
- Martin R.L., Osberg S., *Definicja przedsiębiorstwa społecznego*, <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/316024> [dostęp: 06.07.2015].
- Nizińska A., *Badanie studentów szkół wyższych w perspektywie międzynarodowej. Model Tinto a problematyka projektu RANLHE*, s. 4, http://www.dsw.edu.pl/fileadmin/www-ranlhe/files/kra-kow_2009.pdf [dostęp: 12.10.2014].
- Ozga J., Sukhandan L., *Undergraduate non-completion: developing an explanatory model*, Higher Education, Quarterly, 1998/52 (3),
- Piróg D., *Absolwenci szkół wyższych na rynku pracy w warunkach kryzysu* <http://p-e.up.krakow.pl/article/viewFile/1339/1140> [dostęp: 06.07.2015].
- Politechnika Wrocławska, *Fakty i liczby* <http://www.portal.pwr.wroc.pl/fakty,241.dhtml> [dostęp: 01.11.2014].
- Pierwsze kroki na rynku pracy. Międzynarodowe badanie studentów i absolwentów*, Deloitte, Warszawa 2013.
- Prognoza rozwoju dolnośląskiego rynku pracy*, http://www.innowacje.dolnyslask.pl/zalaczniki/250_raport3.pdf [dostęp: 24.10.2014].
- Sulich A., *Oczekiwania płacowe studentów i absolwentów Politechniki Wrocławskiej wobec pierwszego pracodawcy, „e-mentor” 2015, nr 2(59)*, <http://dx.doi.org/10.15219/em59.1166> [dostęp: 09.07.2015].
- Szałkowski A. (red.), *Rozwój pracowników. Przesłanki, cele, instrumenty*, Poltext, Warszawa 2002.
- Szałtys D., GUS, *Prognoza ludności na lata 2014-2015*, Warszawa 2014, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html> [dostęp: 24.10.2014].
- Urząd Statystyczny we Wrocławiu, *Statystyczne vademecum samorządowca 2013*, s.4, <http://stat.gov.pl/banki-i-bazy-danych/statystyczne-vademecum-samorzadowca/> [dostęp: 23.10.2014].
- Wojtkowiak-Jakacka M., *Absolwenci na rynku pracy w świetle danych GUS. Województwo dolnośląskie na tle kraju i innych województw*. Urząd Statystyczny we Wrocławiu, http://old.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_US_Wroclaw_Absolwent_na_ryнку_pracy_prezentacja.pdf [dostęp: 23.10.2014].

Nota o Autorze:

Adam Sulich jest doktorantem Politechniki Wrocławskiej na Wydziale Informatyki i Zarządzania, na kierunku zarządzanie. Jego zainteresowania naukowe skupiają się na procesach transycji młodych ludzi na rynek pracy, przedsiębiorczości ludzi młodych oraz organizacjach uczących się. Aktywnie działa jako wolontariusz Biura Karier, gdzie między innymi prowadzi swoje badania.

Author's resume:

Adam Sulich is a PhD candidate at Wrocław University of Technology, Faculty of Computer Science and Management and he is studying management. His scientific interests are focused on: young people transition to labor market, entrepreneurship of young people and learning organizations. Adam Sulich actively works as a volunteer in Careers Office at his University where also he conducts his researches.

Kontakt/Contact:

Adam Sulich
Politechnika Wrocławska,
Wydział Informatyki i Zarządzania
Katedra Infrastruktury Zarządzania,
Wybrzeże S. Wyspiańskiego 27
50-370 Wrocław
e-mail: adam.sulich@pwr.edu.pl